

Dějiny komunismu v dokumentárním filmu (II): Příběhy železné opony

History of communism in documentary film (II): Stories of Iron Curtain.

jaro 2008

Ing. Bc. **Luděk Navara, Jiří Voráč**

FAVc - přednáška, kolokvium, 4 kredity, bloková výuka pro PS i KS

Anotace: Kurs bude zahrnovat tři vzájemně propojené linie: 1) projekce z dokumentárního cyklu ČT *Příběhy železné opony*; 2) tematické přednášky historiků a právníků; 3) diskuse s autory a hosty.

Výstup: aktivní účast a esej na téma obraz železné opony ve filmu (s přihlédnutím k cyklu *Příběhy železné opony*), nebo analýza *Příběhů železné opony* (o rozsahu 7 stran).

Program a hosté: viz studijní materiály.

Literatura:

Jílek, Tomáš – Jílková, Alena (2006): *Železná opona: Československá státní hranice od Jáchymova po Bratislavu 1948-1989*. Praha: Basset.

Luděk Navara: *Příběhy železné opony* (2004), *Příběhy železné opony II.* (2006), *Nové příběhy železné opony* (2007). Brno: Host.

Jožka Pejskar (1992): *Útěky železnou oponou*. Praha: Melantrich.

Martin Pulec (2006): *Organizace a činnost ozbrojených pohraničních složek; seznamy osob usmrcených na státních hranicích 1945-1989*. Praha: Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu.

Illuminace, 16, 2004, č. 1 (54); tematické číslo Historiografie a film

Petr Kopal (ed.) (2005): *Film a dějiny*. Praha: NLN.

Program:

I. pátek 22. 2. (15.00-16:30, 16:45-18:15, 18:30-20:00)

- 1. blok – přednáška: **Mgr., Ing. Pavel Vaněk, Ph.D.** (Archiv MV ČR v Kanicích): **Střežení státní hranice Pohraniční stráž v 50. letech.**
- 2. blok – komentovaná projekce: *Příběhy železné opony.*
  - *Dráty, které zabíjely*
  - *Případ Horák*
  - *Přeplavu i Dunaj*
  - *Roztrhán zaživa*Tento blok akcentuje historické hledisko. Zahrnuje úvodní dokument o vzniku železné opony, poté příběhy z padesátých, šedesátých a osmdesátých let. Ukazuje proměny režimu v čase.
- 3. blok – host: **Lenka Poláková** (ČT Ostrava, dramaturgyně cyklu *Příběhy železné opony*) - beseda

II. sobota 23. 2. (9.15-10.45, 11:00-12:30)

- 4. blok – přednáška: **JUDr. Kateřina Šimáčková, Ph.D.** (Právnická fakulta MU): **Železná opona, její vznik a důsledky z pohledu práva.**
- 5. blok – komentovaná projekce: *Příběhy železné opony.*
  - *Muž, který přecenil českou duši (15')*
  - *Muž, který přecenil českou duši, aneb útěky Josefa Brykse (60')*Tento blok se detailně se zabývá jedním příběhem a jeho zpracováním ve dvou formátech. Hodinový dokument ukazuje i přesahy do současnosti – tedy vyrovnávání se s minulostí, a to na příběhu člověka, který bojoval za svobodu, pak byl perzekvován v padesátých letech a ani pád komunistického režimu nepřinesl jeho úplnou rehabilitaci.

III. pátek 7.3. (15.00-16:30, 16:45-18:15, 18:30-20:00)

- 6. blok – přednáška: **Mgr. Pavel Paleček (FF MU): Začátky za železnou oponou. Čs. uprchlíci a exil 1948-1989.**
- 7. blok – komentovaná projekce: *Příběhy železné opony.*
  - *Jak se muži měnili v žáby*
  - *Vlak svobody*
  - *Na koních ke svobodě*
  - *Balon pro StB*Tento blok akcentuje různé způsoby překonávání železné opony: pod vodou, po železnici, na koních, vzduchem; v chronologické řazení současně zachycuje různá historická údobí.
- 8. blok – host: **Jaroslav Hutka** (průvodce cyklem *Příběhy železné opony*, exulant) – beseda a projekce (*Akce „Zpěvák“*)

IV. sobota 8. 3. (9.15-10.45, 11:00-12:30)

- 9. blok – filmová propaganda: *Parcela 60, katastr Lukovice* (TV film, 75 min., r: Evžen Sokolovský, TSB, 1983). Červen 1968 v jihomoravské vesnici. Základní spor je zprvu nicotný, jde o obecní studny. Nejvýhodnější je parcela 60, ale tu chce koupit od dědiců právě zemřelého majitele občan Luža, jak se ukáže, vedoucí pravice ve vsi. Hlad po majetku a msta za združstevněnou půdu ho staví do opozice proti socialistickému zřízení, které ve hře reprezentují poctiví komunisté – předseda MNV, řídicí učitel Šimon a velitel místní jednotky PS Potočný. Spor o parcelu se stane sporem o charakter

našeho zřízení. Luža dává dohromady opozici s vědomím, že se formuje v celém státě. Šimon s Potočným mu čelí. V té době přicházejí na hranice dva narušitelé a jejich příběh protne chvíli, kdy u Luži ve sklípku podepisuje místní opozice rezoluci a Šimon jim jde vysvětlit situaci. Konečně se vesničánům otevírají oči. Hra je plnokrevné politické drama. (dramaturgický list pořadu)

- 10. blok – filmová propaganda: **Otmar čeká spojku** (TV film, 70 min., seriál Stopy zločinu, r: Stanislav Strnad, TSB, 1986). Mladý emigrant je v Rakousku získán pro spolupráci se západní zpravodajskou službou. Je vyslán zpět na naše území, kde je ale sledován a dopaden. (dramaturgický list pořadu)
-

Formát – každý blok cca 1,5 hod.:

- Přednáškový blok: přednáška cca 60-75 min. + diskuse
  - Komentovaná projekce: cca 60 min. projekce + úvody a diskuse na závěr.
  - Host: projekce + beseda.
-

Doprovodné projekce (pondělí 18.2., 25.2., 3.3. a 10.3. vždy v 18:30 hod.)

- 18.2. *Vítězný lid* (Vojtěch Trapl, 1977, 117 min.) - Bonton
- 25.2. *Tichý Američan v Praze* (Josef Mach – Štěpán Skalský, 1977, 93 min.)
- 3.3. *Všichni dobří rodáci* (Vojtěch Jasný, 1968, 114 min.)
- 10.3. *O moravské zemi* (1977, Antonín Kachlík, 105 min.)

